

Over stempels, brieven en tarieven – afl. 162

Geperforeerde zegels

Ze zijn een tijdlang terzijde geschoven als oninteressant verzamelgebied, maar tegenwoordig zijn ze behoorlijk 'in', al blijft het mogelijk voor weinig geld een leuke verzameling aan te leggen: zegels met firmaperforaties ('perfins')

1932, roltanding 32 2x, met perfin S.Z.; 15 cent was binnenlands tarief, 3^e tariefsgroep.

In November 1989 beschreef Jan Klufft in de Zaanse Hoornblazer zijn kennismaking met de perfins en zette hij de Zaanse firma's op een rijtje die zegels geperforeerd hebben:

Mijn eerste bezoek aan de postzegelmarkt in Amsterdam dateert denk ik van 1955. Als 12-jarige filatelist in wording mag je niets ontgaan, er is nog zo veel te leren. Snuffelend in de boeken van de meekijkende en in het vak vergrijsde handelaar, zie ik nog steeds opeens zijn hand uitschieten om een zegel uit zijn stockboek te nemen. Deze zegel werd tot mijn verbazing tussen zijn grote vingers fijngewreven.

De handelaar was bij het vullen van zijn boeken wat onzorgvuldig te werk gegaan en had thuis niet gezien dat hij er per ongeluk een zegel met

zo'n smerige firmaperforatie tussen had gestoken. Deze vergissing maakte hij goed door de "aangetaste" zegel ter plaatse te vernietigen. Kennelijk was hij bang dat de "zieke" zegel de andere zou besmetten. Een gruwel vond hij het, dat al die grote bedrijven maar gaatjes in postzegels hadden geslagen.

Zou de man nog meegemaakt hebben dat zegels met firma-perforaties door veel filatelisten een zeer interessant specialisatie wordt gevonden? Zo interessant dat de catalogus hierover, de "List of Dutch Perfins", al in de 4e editie is verschenen.

Het bovenstaande kwam weer in mijn herinnering toen was besloten een Zaanse Monographie over firmaperforaties te schrijven. Het heeft na die ervaring jaren geduurd voor ik een postzegel met firmaperforatie durfde aan te raken.

De hiervoor genoemde lijst met Perfins vermeldt ruim 1000 verschillende firmaperforaties in Nederland. Verbazend (of eigenlijk juist niet) is dat er in de Zaanstreek met zijn vele industrie slechts acht bedrijven zijn geweest die hun postzegels hebben geperforeerd. Met dit gegeven kan voor eens en altijd worden vastgesteld dat Zaankanters eerlijke mensen zijn!

Bij die laatste opmerkingen zijn uiteraard wat kanttekeningen en de literatuurverwijzing is niet echt actueel meer. Jan Kluit verwijst (in 1989) naar een perfinlijst, maar tegenwoordig is er een prachtig uitgevoerde en zeer informatieve catalogus beschikbaar: *Catalogus van de perfins van Nederland en OR* (3^e editie) van Jan L. Verhoeven en Nico van der Lee. Hierin is onder meer te lezen op/in welke zegels ze allemaal voorkomen en wat de relatieve zeldzaamheid is.

Postzegels zijn in feite een wettig betaalmiddel en daardoor kon je ze vroeger, behalve voor de betaling van post, ook omwisselen op het postkantoor voor baar geld. Voor kwaadwillende werknemers was het erg aantrekkelijk om postzegels van de baas om te ruilen voor geld als aanvulling op hun salaris.

Denemarken underprint

Engeland underprint

Engeland overprint

Om de diefstal van postzegels tegen te gaan werden ze in verschillende landen op voor- of achterzijde voorzien van een stempel met firmanaam.

Joseph Sloper, geboren in 1812, bedacht in Engeland een andere methode om het gesjoemel met postzegels tegen te gaan: een apparaat om de zegels te perforeren met een logo, een lettercombinatie of de firmanaam. Wie zulke geperforeerde zegels op het postkantoor aanbood, vroeg om moeilijkheden.

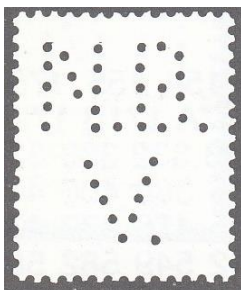
In 1867 kreeg de Engelse firma Copestake, Moore, Crampton & Co toestemming om zegels te voorzien van perforaties met firma initialen SC (Mr. Sampson Copestake) om diefstal tegen te gaan. Tevens werd het postbeambten verboden om zegels voorzien van perforaties aan te nemen en om te wisselen voor geld. Het perforeren werd gedaan met de in 1858 door Joseph Sloper gepatenteerde perforator. Met deze machine kunnen gaatjes in de vorm van letters in papier gemaakt worden.

Hoewel in 1953 in een Amerikaans magazine de naam perfin voor het eerst verschijnt, is het niet echt duidelijk waar de naam vandaan komt. Het is wel zeker dat het een samentrekking is van PERforated INitials (of INsignia). Vandaag de dag is de term perfin algemeen gebruik geworden in de filatelistische wereld. Ook de niet Engels sprekende landen gebruiken deze term.

Purmerendse perfins?

Het vraagteken in het kopje hierboven slaat op het meervoud, want hoewel ik met enige regelmaat op speurtocht ga, heb ik tot nu toe maar één postzegel met een perfin van een Purmerends bedrijf kunnen scoren. Volgens de catalogus van Verhoeven en Van der Lee komt het op 18 verschillende zegels voor.

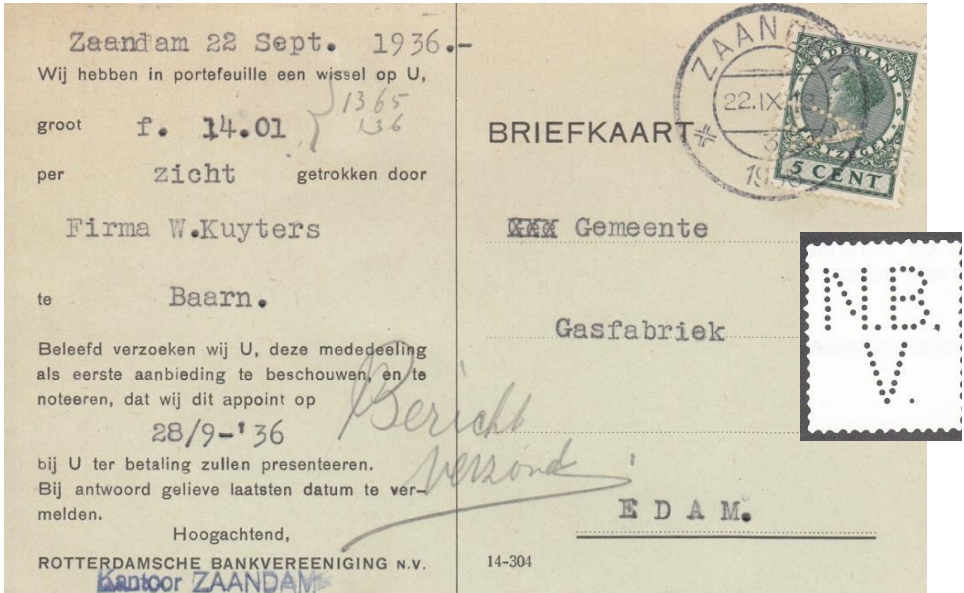
Het gaat om een perforatie van de Nationale Bankvereniging in Purmerend:

(de rechter afbeelding komt uit de catalogus)

Zaanse perfins

In Zaandam waren heel wat meer bedrijven in het bezit van een perfinapparaat (misschien) vertrouwden die toch hun werknemers niet helemaal). In Zaandam vinden we de perfins van De Nationale (Rotterdamsche) Bankvereniging, C. Keg's Groothandel en Pieter Schoen.

De Nationale Bankvereniging voerde vanaf 1929 de naam Rotterdamsche Bankvereniging. Vanaf 1947 werd dit de Rotterdamsche Bank NV. Van Zaandam is tussen 1925 en 1952 een firmaperforatie NBV bekend.

Pieter Schoen & Zoon, was het eerste bedrijf in de Zaanstreek met een perfinapparaat. Het gebruikte de perfins P.SZ (links, vanaf 1912) en SZ (vanaf 1923). Zie de brief waarmee dit stukje opende.

De perfin P.SZ van Pieter Schoen & Zn komt ook voor in spaarzegels van dit bedrijf, de z.g. schildertjes. Daarover de volgende keer meer.

John Dehé